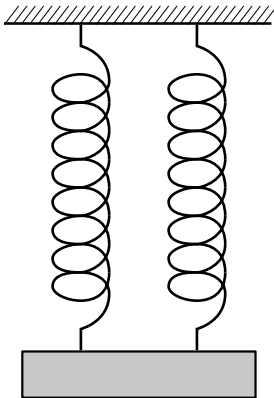

Úloha III.5 ... Napružená

7 bodů; průměr 4,96; řešilo 47 studentů

Tom našel během předvánočního úklidu ve sklepe pružinu a závaží o hmotnosti $m = 100$ g.

- (1) Pružina se po zavěšení závaží prodloužila o $\Delta l = 10$ cm. Určete tuhost pružiny k_1 .
- (2) Dále vzal Tom nůžky a přestříhl pružinu na dvě poloviny. Jaká bude tuhost k_2 nově vzniklých pružin?
- (3) Jak těžké závaží by Tom musel na novou pružinu zavěsit, aby se prodloužila také o $\Delta l = 10$ cm?
- (4) O kolik centimetrů se prodlouží nové pružiny, zavěsí-li na ně Tom 100 g závaží tak, jak je znázorněno na obrázku?

- (1) Vztah mezi silou napínající pružinu a prodloužením pružiny se nazývá Hookův zákon a má tvar $F = k\Delta x$, kde k je tuhost pružiny a Δx je její prodloužení. Pokud tedy Tom zavěsí na pružinu závaží, bude pružina napínána jeho tíhou ($F = mg$) a tuhost pružiny k_1 bude

$$k_1 = \frac{mg}{\Delta l} = \frac{0,1 \text{ kg} \cdot 9,81 \text{ m} \cdot \text{s}^{-2}}{0,1 \text{ m}} = 9,81 \text{ N} \cdot \text{m}^{-1}.$$

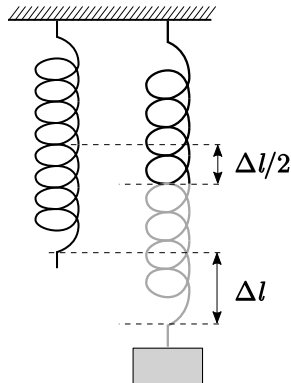
- (2) Víme, že tuhost je podíl působící síly a prodloužení pružiny. Když si označíme střed pružiny a poté pružinu zatížíme, pružina se protáhne o Δl a střed pružiny klesne o $\Delta l/2$ (viz obrázek 1). Když si nyní odmyslíme spodní polovinu pružiny, máme pružinu o poloviční délce, která se při zatížení hmotností m prodlouží o $\Delta l/2$. Tuhost poloviční pružiny tedy bude $k_2 = mg/(0,5\Delta l) = 2mg/\Delta l = 2k_1 = 19,62 \text{ N} \cdot \text{m}^{-1}$.

Pokud bychom chtěli toto tvrzení odvodit, vyjdeme z jiné formulace Hookova zákona, která definuje relativní prodloužení ε jako podíl mechanického napětí σ a Youngova modulu E , což je materiálová konstanta.

$$\varepsilon = \frac{\sigma}{E}$$

Nyní vyjádříme ε jako poměr změny délky Δl a původní délky l a mechanické napětí jako podíl síly F a plochy, na kterou působí, čili průřezu pružiny S . Platí

$$\frac{\Delta l}{l} = \frac{F}{E S},$$

Obr. 1: K odvození tuhosti pružiny poloviční délky.

z čehož vyjádříme sílu jako součin změny délky pružiny a nějakého výrazu, který je rovný tuhosti k

$$F = \Delta l \frac{SE}{l}$$

čili $k = SE/l$, proto tedy pružina o poloviční délce bude mít dvojnásobnou tuhost. Tuhost nově vzniklých pružin tedy je $k_2 = 2k_1 = 19,62 \text{ N}\cdot\text{m}^{-1}$.

(3) Pro krátkou pružinu platí vzorec

$$m_2 g = \Delta l k_2$$

kde m_2 je hmotnost závaží, které na pružinu musí Tom zavěsit. Z toho vyjádříme potřebnou hmotnost závaží.

$$m_2 = \frac{\Delta l k_2}{g} = \frac{0,1 \text{ m} \cdot 19,62 \text{ N}\cdot\text{m}^{-1}}{9,81 \text{ m}\cdot\text{s}^{-2}} = 0,2 \text{ kg}$$

Závaží by tedy muselo mít hmotnost $m_2 = 200 \text{ g}$.

(4) Pokud Tom zavěsí na pružiny závaží podle obrázku, tíha závaží se rovnoměrně rozloží na obě pružiny a každá bude natahována poloviční silou. Prodloužení Δl_2 vyjádříme opět z Hookova zákona.

$$\Delta l_2 = \frac{\frac{1}{2} mg}{k_2} = \frac{mg}{4k_1} = \frac{0,1 \text{ kg} \cdot 9,81 \text{ m}\cdot\text{s}^{-2}}{4 \cdot 19,62 \text{ N}\cdot\text{m}^{-1}} = 0,025 \text{ m} = 2,5 \text{ cm}.$$

V tomto případě se tedy pružiny prodlouží o 2,5 cm.

Kateřina Rosická
kackar@vyfuk.mff.cuni.cz

Korespondenční seminář Výfuk je organizován studenty a přáteli MFF UK. Je zastřešen Oddělením pro vnější vztahy a propagaci MFF UK a podporován Katedrou didaktiky fyziky MFF UK, jejími zaměstnanci a Jednotou českých matematiků a fyziků.

Toto dílo je šířeno pod licencí Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported.
Pro zobrazení kopie této licence navštivte <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.